

Dvärgspindeln *Baryphyma pratense* (Blackw.) funnen i Sverige

LARS J. JONSSON

Inledning

Vid undersökning av spindelfaunan i det lilla kärret Svarta hål på Revingefältet 7 maj 1988 upptäcktes högst upp på kaveldun (*Typha latifolia*) några mörka, ca 3 mm långa, svarta dvärgspindlar (Linyphiidae, Erigoninae). Dessa dvärgspindlar, tre hanar och en hona, visade sig senare vara den från Sverige tidigare inte kända arten *Baryphyma pratense* (Blackw.). Ytterligare en hane påträffades i en fallfälla, 12 april-13 maj 1989, som var utsatt på en betad, mesotrof fuktäng med starrtuvor nära Klingavälsån vid Klostersågen i Veberöd. Bägge lokalerna ligger i sydvästra Skåne. Fynden var väntade då *Baryphyma pratense* sedan tidigare är känd från många länder i Väst- och Mellaneuropa. Närmast är den funnen i Danmark, på Själland och Amager (Larsen & Bøggild 1970). Arten har en oceanisk utbredning, med flest fynd i länder som ligger vid Atlanten. Österut blir den ovanligare. Av de två länder som är bäst undersökta, nämligen Storbritannien och Tyskland, är den betydligt vanligare i Storbritannien; jmf. Newton (2002) och Staudt (2003). Norrut blir den också ovanligare, med t.ex. få fynd i Skottland (Newton 2002). Nordligast och östligast är den funnen i Estland (Vilbaste 1987) och i Vitryssland (Mikhailov 1997). Förhoppningsvis har arten en

vidare utbredning i södra Sverige. Möjligt är dock att artens verkliga nordgräns går i Skåne.

Vanligast är den vid åar, men har också många gånger påträffats i mesotrofa eller eutrofa kärr en bit från åar. Den är så gott som enbart funnen i låglandsområden. Där lever den i den lägre marknära vegetationen, men påträffas även högre upp (Maurer & Hänggi 1990; Crocker & Daws 1996; Newton 2002) och då troligtvis oftast på väg att flyga iväg med hjälp av spinnrådar. Oftast är den funnen där det finns höga smala växter, i vassvegetation (Hänggi et al. 1995; Newton 2002). Mest verkar den att gynnas av marker som periodvis översvämmas (Horsefield 1981; Smith 1981). Adulta hanar finns endast under en kort tid på våren, honor längre (Newton 2002). Troligtvis övervintrar arten som subadult och hudömsar när sommarvärmen kommer, d. v. s. kring maj månad. Hanar är säkerligen betydligt mer kortlivade än honor. Arten är alltså både en stenotop (begränsad till en biotop) och en stenochron (begränsad till en kort period) specialist. Detta gör den mer sårbar för miljöförändringar.

Den begränsade utbredningen och det faktum att arten endast påträffas i vissa

typer av våtmarker är anledningen till att den finns med bland de rödlistade arterna i Sverige. Den är där klassificerad som en art med kunskapsbrist, 'DD' (Gärdenfors 2000). Det finns skäl att tro att de biotoper som den behöver minskar. Många kärr blir tyvärr förstörda genom utdikning eller annan påverkan. Detta gäller inte minst i södra Skåne (Emanuelsson et al. 2002). Tyvärr består hotet mot öppna våtmarker, i nutid kanske inte så mycket genom utdikning som genom igenväxning med träd och buskar. Den ena av de kända lokalerna ligger på ett militärt övningsområde och den andra i ett naturreservat. Trots detta är det möjligt att lokalerna inte kommer att bestå som öppna våtmarker. Kärret 'Svarta hål' håller tyvärr sakta på att förbuskas, vilket redan hänt med många småkärr på Revingehed. Fuktängen vid Klostersågen riskerar, trots att den ligger i ett naturreservat, att antingen växa igen, förändras genom gödsling eller att plöjas upp. Eftersökningar på lämpliga lokaler i andra delar av södra Sverige kan klargöra hur pass sällsynt spindeln är.

Båda de kända lokalerna har intressanta spindelsamhällen, med flera sällsynta arter. Det är arter som är gynnade av öppna och fuktiga-våta miljöer. I Svarta hål finns även den vackra hoppspindeln (fam. Salticidae) *Marpissa radiata* (Gr.), vattenspindeln (fam. Argyronetidae) *Argyroneta aquatica* (Cl.) och klotspindlarna (fam. Theridiidae) *Theridion pictum* (Wal.) och *Theridion hemerobium* Sim.. På den tuviga fuktängen vid Klostersågen finns många intressanta arter, troligtvis eftersom vatten alltid finns tillgängligt. Dominanta arter (över 10% av de insamlade) är vargspind-

larna (Lycosidae) *Pardosa pullata* (Cl.), *Pirata piraticus* (Cl.) och dvärgspindeln *Oedothorax retusus* (Westr.), subdominta (5-10%) är mattvävarspindeln (Linyphiidae, Linyphiinae) *Agyneta decora* (O.P.C.), vargspindlarna *Pardosa paludicola* (Cl.) och *Trochosa spinipalpis* (F.P.C.), alla typiska för liknande fuktiga och öppna biotoper. Mattvävarspindeln *Agyneta decora* är närmast rapporterad från Gotland (Sörensson 1989), men är inte ovanlig i södra Sverige på öppna våtmarker och på strandängar.

Följande mer eller mindre sällan funna spindelarter är också påträffade på fuktängen, varav en del tidigare inte är rapporterade från Skåne: mattvävarspindeln *Meioneta beata* (O.P.C.), dvärgspindlarna *Ceratinopsis stativa* (Sim.), *Drepanotylus uncatulus* (O.P.C.), *Erigone longipalpis* (Sund.), *Lophomma punctatum* (Black.), *Diplocephalus permixtus* (O.P.C.), *Walckenaeria alticeps* (Den.), *W. kochi* (O.P.C.), *W. unicornis* (O.P.C.) och *W. vigilax* (Bla.), klotspindeln *Enoplognatha thoracica* (Hahn), snabbblöparspindeln (fam. Philodromidae) *Tibellus maritimus* (Menge) och hoppspindeln *Sitticus caricis* (Westr.).

Litteratur

- Crocker, J. & Daws, J. 1996. Spiders of Leicestershire & Rutland. Loughborough naturalists' club.
- Gärdenfors, U. (ed.) 2000. The 2000 Red List of Swedish Species. Artdatabanken, Uppsala.
- Emanuelsson, U., Bergendorff, C., Billqvist, M., Carlsson, B., & Lewan, N., 2002. Det skånska kulturlandskapet, 2:a uppl. Naturskyddsföreningen i Skåne.
- Horsefield, D. 1981. Northhamptonshire spiders 1979-1980. – British Arachnological Socie-

- ty News Letter 30:7-8.
- Hänggi, A., Stöckli, E. & Nentwig, W. 1995. Lebensräume mitteleuropäischer Spinnen. Habitats of Central European Spiders. *Miscellanea Faunistica Helvetiae* 4. Neuchatel.
- Larsen, P. & Bøggild, O. 1970. Faunistic notes on Danish Spiders (Araneae). I. – *Entomologiske Meddelelser* 38:303-347.
- Maurer, R. & Hänggi, A. 1990. Katalog der schweizerischen Spinnen. *Catalogue des Araignées de Suisse. Documenta Faunistica Helvetiae* 12. Neuchatel.
- Mikhailov, K. G. 1997. *Catalogue of the spiders of the territories of the former Soviet Union (Arachnida, Aranei)*. Moskva.
- Newton, J. M. 2002. *Baryphyma pratense*, p. 91. I: Harvey, P. R., Nellist, D. R. & Tefler, M. G. *Provisional Atlas of British Spiders (Arachnida, Araneae)*. Vol. 1.
- Smith, C. 1981. Variations in spider populations. – *British Arachnological Society News Letter* 30:11.
- Staudt, A. 2003. Nachweisskarten der Spinnentiere Deutschlands (Arachnida: Araneae, Opiliones, Pseudoscorpiones). <http://www.botz.dynu.com/AraGes/>
- Sörensson, M. 1989. Insektsfaunan i Ulla hau och några andra sanddynområden. Länsstyrelsen i Gotlands län, Naturvårdsfunktionen.
- Vilbaste, A. 1987. *Eesti Ämblikud (Aranei)*. Annoteeritud nimestik. Estonian spiders (Aranei). An annotated checklist. Eesti NSV Teaduste Akadeemia. Tallinn.

Författarens adress:

MNA, Högskolan Kristianstad, 291 88

Kristianstad

e-postadress: lars.jonsson@mna.hkr.se
